

Morawska, U. M.

Aniela Chmielińska : (w świetle książki o jej życiu i działalności)

Notatki Płockie 9/1-2-27-28, 46

1964

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ANIELA CHMIELIŃSKA

(W ŚWIETLE KSIĄŻKI O JEJ ŻYCIU I DZIAŁALNOŚCI)

Muzeum Narodowe w Warszawie wydało w 1963 roku obszerną pracę Marii Chmielińskiej p. t. „Życie i działalność Anieli Chmielińskiej, twórczyni Muzeum Etnograficznego Ziemi Łowickiej”.

W 25-tą rocznicę śmierci wybitnej działaczki regionalnej Płocka i Łowicza oddano w ten sposób hołd jej zasługom i przypomiano jej postać społeczeństwu. Książkę o życiu i działalności Anieli Chmielińskiej napisała jej córka — Maria, wybitny pracownik na polu zielarstwa i polskiej bibliografii, autorka wielu prac między innymi cennej „Polskiej bibliografii zielarstwa”. Na podstawie pracownictwa zebranych i uporządkowanych materiałów opracowała dzieło, w którym potrafiła zachować umiar i obiektywizm, a jednocześnie ustrzec się od nudy i oschłości. Z kart tej książki oryginalnej w formie, a ciekawej w treści wyłania się postać Anieli Chmielińskiej.

Aniela Chmielińska, urodzona 28 listopada 1868 roku w Pułtusk, była córką lekarza powiatowego Józefa Wasiewicza i Matyldy z Wołowskich. Matka zmarła, gdy dziewczynka liczyła zaledwie dwa lata. Ojciec Anieli za czynny udział w powstaniu 1863 r. zmuszony był do wyzbycia się rodzinnych dóbr w Sandomierskim i do osiedlenia się w Pułtusk. Jego wybitna indywidualność była dla Anieli Chmielińskiej żywym wzorem i przykładem życia i walki o nową i wolną Polskę. Przedwczesna śmierć ojca udaremniła studia Anieli. Poprzestała więc na ukończeniu prywatnej pensji Anny Jasińskiej w Warszawie.

W 1887 roku wyszła za mąż za Jana Chmielińskiego, lekarza praktykującego w Ciechanowie, z pochodzenia płoczanina. Ze względu na otrzymane stanowisko lekarza miejskiego Chmieliński w 1897 roku przeprowadzają się do Płocka. Pani Aniela w krótkim czasie odnalazła swoje miejsce społecznie przy jedynej instytucji polskiej o charakterze charytatywnym, jakim było Towarzystwo Dobroczynności. Pełna inicjatywy twórczej i niespożytej energii, dostrzegła konieczność reformy tej szlachetnej placówki w celu zbliżenia jej do obywateli miasta i zwiększenia środków materialnych, stanowiących realną podstawę pomocy biednej ludności społeczeństwa Płocka. W pierwszym w życiu referacie wygłoszonym w 1904 roku: „O Towarzystwie Dobroczynności” mówi: „Wobec licznych potrzeb najbiedniejszej ludności miasta, czas powołać całe społeczeństwo do pomocy w sprawach publicznych”¹.

Nic też dziwnego, że powierzono Anieli Chmielińskiej funkcję przewodniczącej Sekcji Wychowawczej nowopowstałego w 1905 roku Oddziału Towarzystwa Higienicznego w Płocku. Nikt tak, jak ona, nie był wyczulony na konieczność ogarnięcia wszystkich nauk i zapewnienia każdemu człowiekowi warsztatu pracy.

Wiedziała, że tylko nauka i praca da szczęście ludzkości, a szczęście innych było jej własnym. Na wniosek Anieli Chmielińskiej przeprowadzono ankietę dotyczącą warunków higieniczno-bytowych stróżów w Płocku. Dzięki powyższej akcji warunki dozorców miejskich uległy polepszeniu. Ona również zainicjowała zorganizowanie dla biednych dzieci placówek gier i zabaw. Płock dzięki działalności Chmielińskiej przodował w kraju w kilku akcjach społecznych. Aniela Chmielińska pełna wytrwałości i hartu ducha brała również czynny udział w pracach konspiracyjnych najbardziej postępowej młodzieży miasta Płocka, stawiającej za cel wywalczenie szkoły polskiej: „Dom doktorstwa Chmielińskich — stał się jednym z miejsc, gdzie odbywały się narady przedstrajkowe, a potem zebrania i narady mające na celu zorganizowanie pomocy dla młodzieży, która opuściła szkoły rosyjskie”².

Zrozumiała, że cała działalność obojga Chmielińskich o wyraźnym charakterze narodowym i spo-

łecznym nie mogła cieszyć się uznaniem i popobieżaniem u władz carskich. Przyczyniło się to do przymusowego przesiedlenia Chmielińskich do Łowicza.

Jeśliby nawet działalność tej światłej społeczności wychowanej w atmosferze tradycji narodowo-wyzwoleńczej zamknęła się w ramach lat 1897—1906, obejmujących okres płocki, już wówczas nieprzeciętne zasługi stawałyby ją w rzędzie tych Polaków, którzy swą pracą, a często bywało, że życiem wywalczyli Polskę wolną. Kim była Chmielińska dla Płocka, doskonale zilustruje notatka w lokalnej prasie: „Jeśli mówi się o kimś, że brak go będzie w mieście, to jest dowód, że ten ktoś był i jest bardzo potrzebny w danym środowisku. A o pani A. Chmielińskiej mówią, że brak jej będzie w Płocku”³.

W Łowiczu Chmielińska pozostała do końca życia. Tę ziemię i lud, jego historię, zwyczaje i obyczaje poznała i pokochała. Po latach powie: „Okolice Łowicza umiłowałam nad wszystkie inne okolice kraju”⁴. Cierpliwie będzie zmierzała do stworzenia trwałego pomnika dziełom kultury łowickiej, jakim byłoby zorganizowanie muzeum regionalnego. W 1910 roku dzięki staraniom Chmielińskiej i ogromnemu wkładowi jej pracy powstało Muzeum Etnograficzne Ziemi Łowickiej.

Oryginalna zarówno w poglądach, jak i poczynaniach proponowała matkom, by te dawały w wianie ciałom swoim: „ślubny zbiorek książek”, bo przecież nie co innego, tylko oświata jest podstawą uświadomienia narodowego oraz dobrobytu jednostek i społeczeństw.

Jako przewodnicząca Polskiej Macierzy Szkolnej organizowała bezpłatne nauczanie dzieci i dorosłych, nawoływała do ofiarności na budowę szkół. Chmielińska opowiadała się za politechnizacją nauczania, za szkołami rolniczymi i rzemieślniczymi. Bo: „większą wartość dla Państwa ma dobry rzemieślnik, dobry robotnik i rolnik — bodaj na małym kawałku ziemi — niż lichy literat”⁵.

Jej praca kulturalno-oświatowa i publicystyczna niegdyś w regionie płockim, później łowickim aktualnie przetrwała, a w formie odpowiadałaby kompetencjom Uniwersytetów Ludowych Aktualności nie straciły również wytrwale i gorąco głoszone przez nią hasła abstynencji.

Tej twórczej i owocnej pracy położyła kres śmierć Anieli Chmielińskiej. Zmarła 5 kwietnia 1936 roku w Warszawie. Na prośbę mieszkańców Łowicza, którzy i teraz nie chcieli zostawać się ze swoją opiekunką i powierniczką, zwłoki jej spoczęły w mieście, któremu poświęciła połowę życia, gdzie powstało dzięki niej, nazwane jej imieniem Muzeum Etnograficzne. Aniela Chmielińska mimo trudów i przeciwności osiągnęła cel życia.

Dzięki subtelnej, wnikliwej i wyczerpującej analizie psychologicznej jaką zastosowała Maria Chmielińska w odniesieniu do swej matki, postać pani Anieli staje się bliską czytelnikowi, który z zainteresowaniem poznaje działalność kobiety, zmarłej 28 lat temu, a tak w naszych oczach nowoczesnej.

Exemplum trahunt... Przykład Anieli Chmielińskiej i dziś jeszcze może zachęcić do pozytywnej działalności wielu ludzi nie tylko w Płocku i Łowiczu, lecz także w innych regionach naszego kraju.

PRZYPISY:

¹ Za Marią Chmielińską „Życie i działalność Anieli Chmielińskiej twórczyni Muzeum Etnograficznego Ziemi Łowickiej, W-wa 1963, s. 19, z referatu „O Tow. Dobroczynności”.

² Dr Al. Maciesza: Wspomnienia o Anieli Chmielińskiej, Życie Mazowsza nr 7—8, rok 1937, s. 110.

³ Echo Płockie i Włocławskie, rok 1905, nr 63, s. 7

⁴ Op. cit. za M. Chmielińską, s. 25.

⁵ Ibidem, s. 20.